

Knjige „Matice Hrvatske“.

„Matica Hrvatska“ je izdala za leto 1908. sledeče knjige:

1. **Poslednji Zrinjski in Frankopani.** Uspomeni hrvatskih mučenika. Strani 340. Cena 3 K.
2. **Hrvatsko kolo.** Naučno - književni zbornik. Knjiga IV. Strani 462.
3. Stjepan Radić: **Današnja financijska znanost.**
4. I. S. Turgenjev: **Novi rod („Nov“).** Slovenska knjižnica, 16. zvezek. Prevel Martin Lovrenčević.

5. Ivan Lepušić. **Pustolovka.** Zabavna knjižnica „Matice Hrvatske“, zvezek CCCIII. — CCCIV. — Strani 200.

6. Adam Mickiewicz: **Soneti, Balade in Romance.** Gražyna, Konrad Wallenrod. Prevel Isa Velikanović. Prijevodi novijih pjesnika, zvezek drugi.

Proti posebnemu plaćilu je izdala:

1. Kučak: **Uljudba prastaroga svieta.**
2. Ferdo Šišić: **Hrvatska povjest.**
3. **Kolo Hrvatskoga umjetnika.**
4. **Glas „Matice Hrvatske“.**

To in ono.

Koncerti „Glasbene Matice“.

Ni si stekla majhnih zaslug „Glasbena Matica“ s tem, da je dne 2. aprila preskrbela slovenskemu umetne glasbe žejnemu občinstvu izreden koncert, pri katerem je nastopil do 70 članov broječi orkester dunajskih glasbenih umetnikov (Wiener Tonkünstlerorchester) pod vodstvom slavnega dirigenta in skladatelja gosp. Oskarja Nedbala.

Brezdvomno nam je že naša „Slovenska Filharmonija“ pod odločno izbornim Talichovim vodstvom v pretekli sezoni nudila v svojih velikih simfoničnih koncertih prav izvrstnih produkcij in nam vsekako nadomeščala katerikoli, tudi velikomestni orkester. Pa vendar, če je prilika slišati poleg domačih umetnikov še katere druge, zlasti če nastopajo v tako impozantnem številu, kakor topot dunajski glasbeni umetniki, kdo bi se jih branil, kdo bi jih ne sprejel z odprtimi rokami, kdo bi jih iskreno ne pozdravil?

Orkester dunajskih glasbenih umetnikov je najmlajši dunajski orkester, ki prireja velike simfonične koncerte. Dunaj ima tri take velike orkestre: filharmonike, koncertno društvo

in orkester glasbenih umetnikov. Zadnji je nastopil pred dunajskim občinstvom prvič jeseni l. 1907., in sicer v Zofijini dvorani. Ima tri kapelnike: Oskarja Nedbala, ki je obenem ravnatelj, Stavenhagna in Pfitznerja.

Zanimivo je brati dunajske ocene o prvem nastopu tega orkestra. Ocenjevatelj v Reichsposti (1907) pravi, da prozivljanje samoposebiumevno še ni bilo in ni moglo biti na višini. Potem piše doslovno: „Vse štiri skladbe: Goldmarkova „Sakuntala“ — torej prav ista, ki so jo tudi pri nas v Ljubljani izvajali kot prvo —, potem ena izmed novejših Griegovih suit z jako ljubkimi in značilnimi momenti, krasna Lisztova simfonična slika „Tasso“ in Beethovnova pastoralna simfonija so se proizvajale vseskozi korektno, dobro in z umetniškim umevanjem, toda nekoliko suhoparno in brez poleta...“ O tretjem letošnjem koncertu dunajskih glasbenih umetnikov, ki koncertirajo v gledališču „an der Wien“, pa piše kritik v Vaterlandu v 557. stv. z dne 3. decembra 1908: „S Haydnovimi variacijami po cesarski pesmi je pričel Nedbal tretji koncert. Razentega je podal Berlitzovo overturo „Cellini“ z briljanco in blesčečim sijajem.

ZEPPELINOV ZRAKOPLOV NAD MONAKOVOM

Beethovnovne sedme simfonije pa še skoro nismo slišali tako dovršeno, tako krepko in viharo in obenem vseskozi razločno proizvajati, zlasti zadnjega stavka ne."

Od orkestra dunajskih glasbenih umetnikov, ki je potem takem na Dunaju popolnoma prodril in dosegel umetniški višek v proizvajanju, smo po vsej pravici pričakovali v Ljubljani posebnega glasbenoumetniškega užitka. In nismo se motili. Že spored sam je bil imenitno in srečno sestavljen. Proizvajale so se: Goldmarkova overtura „Sakuntala“, Čajkovskega šesta tragična simfonija „Pathétique“, Smetanova velika simfonična slika „Vltava“ in Wagnerjeva predigra k operi „Mojsterski pevci norimberski“.

O obeh slovanskih skladbah je priredila „Glasbena Matica“ sama nekoliko pojasnila, in se mi zdi odveč še kaj o njiju govoriti. Goldmarkova „Sakuntala“ je znana že vsled tega, ker je Goldmark ž njo in pa s scherzom za orkester (op. 19.) opozoril nase glasbeni svet. Od njegovih drugih velikih skladb so posebno priljubljene: opera „Kraljica iz Sabe“ in simfonija „Ländliche Hochzeit“ (kmetška svatba). Rihard Wagner je pa itak znan kot glasbeni velikan in največji dramatiški skladatelj XIX. stoletja. Njegove velike, na široko zamišljene in z bogatim orkestralnim aparatom opremljene, v prostejšem polifoničnem, takozvanem „poliodičnem“ slogu zložene, mogočno učinkujoče overture k njegovim operam kakor tudi njegove za posebne prilike zložene koračnice (Huldigungs-marsch, Kaisermarsch etc.) so kaj pogostne točke koncertnih sporedov.

Proizvajanje dunajskih glasbenih umetnikov pod Nedbalovim vodstvom je bilo na vsak način tako, da si finejšega in bolj dovršenega pač ni mogoče misliti. Z nepopisno sigurnostjo in energijo, pa tudi z izredno mirnostjo, kadar je bilo treba, je vodil Nedbal svoj orkester, čigar člani so mu sledili na vsak mig, ki se pa tudi sami globoko zavedajo svojega poklica in igrajo z ognjem in vnemo, da jih je veselje gledati in poslušati.

Kot morje s svojimi neizmernimi valovi, tako nekako se mi je zdelo, da je valoval ta velikoštevilni orkester in nas hotel skoro potopiti v svojih glasbenih valovih. Pa ni nas potopil, ampak kakor iz sveže morske kopeli smo se vračali po končanem koncertu domov prerojeni, veseli in navdušeni.

Lepa je vokalna glasba in močan njen vpliv; a tudi instrumentalna, simfonična glasba človeka prešine in presune.

Naj bi nam bil ta veleuspeli koncert dunajskih glasbenih umetnikov v izpodbudo, da gremo po začrtani poti naprej, da tudi mi gojimo ne le vokalno ampak tudi instrumentalno glasbo. To pa z vso resnobo in vztrajnostjo, ker to je pot našega glasbenega napredka.

Stanko Premrl.

059650

Dva slovanska jubileja.

1. Julij Slovacki (23. avgusta 1809 do 4. aprila 1848).

Letos praznujejo Poljaki stoletnico rojstva in šestdesetletnico smrti svojega velikega pesnika Julija Slovackega, ki je splošno priznan kot največji poljski pesnik za Adamom Mickievičem, mnogi, in zlasti moderni, ga pa stavijo celo više nad Mickieviča.

O Mickieviču se je pisalo med Slovenci že večkrat, imamo tudi prevedenih na naš jezik nekaj njegovih manjših poezij („Oda na mladino“, „Sonete krimske“), njegovo najlepše delo „Gospod Tadej“ nam je pa lahko pristopno v hrvaškem prevodu. Julij Slovacki je pa pri nas še donalega neznan. Naj mu velja torej za sedaj na tem prostoru nekaj vrstic.

Življenje in delovanje Julija Slovackega spada v dobo, ko se je najbujnejše razcveto poljsko slovstvo. Med letom 1830.—1850. je stal na vrhuncu takozvani „romantizem“ poljski in nam dal najboljše poljske pisatelje: Adama Mickieviča, Julija Slovackega, Sigmunda Krašinskega. Vsi so živeli in delovali večinoma v tujini, na Francoskem, Laškem, v Švici, na Turškem in drugod, pregnani iz Poljske vsled nesrečnih političnih razmer in vstaje iz l. 1831., in so delovali med takozvano „emigracijo poljsko“, občevali so med sabo in vplivali drug na drugega in slednjič podlegli bolj ali manj vplivu Tovijanskega, ki je med poljskimi emigranti oznanjal takozvano „poljsko mesijansko idejo“.

Adam Mickievič, Julij Slovacki in Sigmund Krašinski imajo torej dvojen pomen: oni so glavni predstavitelji takozvane „romantične šole“ in največji pisatelji poljski, imajo pa dalje za Poljake tudi narodni in politični pomen kot glasitelji poljske emigracije in poljske mesijanske ideje. S tega dvojnega stališča moramo gledati nanje.

Romantizem poljski je pomenil:

1. V nasprotju s staro klasično šolo večjo svobodo v izbiranju predmeta in v načinu njegovega obdelovanja.

2. Vrnitev k ljudstvu, od katerega se je oddaljila klasična šablona. On jemlje predmete iz ljudskega življenja in verovanja, v romantičnih tvorih nastopa ljudstvo in pričenja igrati svojo vlogo — najprej bolj pasivno, potem pa tudi aktivno. Dasiravno so glavni predstavitelji romantike slahčiči, Krašinski celo eden največjih poljskih magnatov, vendar je njen duh popolnoma demokratičen. Beseda „slahča“ pričenja izgubljati svoj pomen in znači pri romantikih vsakega človeka, ki je plemenit po svojem mišljenju in značaju, tudi ako je preprostega rodu. Njihovo geslo so besede Krašinskega:

„Veliki se čud godi,
s slahto ljudstvo naj drži.“

3. Romantika je popolnoma narodna, patriotična, opeva najraje poljske narodne predmete, navdušuje za poljske narodne ideale, prerokuje od mrtvih vstajenje Poljske. Poljski slovstveni romantiki so obenem tudi politični voditelji.

Kar o poljski romantiki sploh, velja več ali manj tudi o Juliju Slovackem. Seveda ima on tudi nekaj posebnih potez, ki se razlože deloma iz njegove vzgoje, deloma iz njegovega značaja in življenja.

Slovacki je zanesel v poljsko slovstvo ženski element in je prvi predstavitelj „feminizma“ v poljski literaturi. Ne samo, da ženske poprej niso skoraj nič sodelovale na literarnem polju, ampak poljsko slovstvo samo je imelo vsled svoje didaktične, politične in patriotične vsebine popolnoma moški značaj. Ženska in vse specifične lastnosti ženskega duha: bujna domišljija, globoka čuvstvenost, nestanovitnost, kapricioznost, samoljublje, ničemurnost, izogibanje resničnosti in vsakdanjosti, srce, živci, sanjavnost, ni igralo v njej skoraj nobene vloge. Pri klasikih ni igrala ženska skoraj nobene vloge in v sentimentalnem slovstvu je bila samo igračka moške družbe. Tudi prvi romantiki še niso ustvarili polnih in resničnih ženskih značajev. Šele Slovacki je popolnoma prodril v žensko dušo in nam v svojih spisih ustvaril tako množino raznovrstnih ženskih značajev, nežnih, strastnih, ponosnih, ganljivo nedolžnih in spet odurno zlobnih, kot noben drug slovanski pisatelj. Celot njegovi moški tipi imajo mnogokrat popolnoma ženski značaj in podlegajo svojim živcem in domišljiji. Pesnik Julij Slovacki je sam imel na svojem značaju mnogo ženskih potez, nakar je mnogo vplivala njegova vzgoja.